

Célébrer la messe avec les enfants. Notes pastorales, suggestions pratiques, Editions Tardy, Bourges — Editions du Chalet, Lyon 1974, ss. 128.

Stolica Apostolska opublikowała 1. XI. 1973 *Directorium de Missis cum pueris*. Dokument ten dotyczy dzieci w wieku od 7 do 12 lat. Na prośbę Biskupiej Komisji Liturgicznej dla Krajów Języka Francuskiego omawiana książka została opracowana już w r. 1974 (imprimatur 6. XII. 1974). Samą pracą redakcyjną kierowały cztery Komisje Biskupie: Liturgiczna oraz Nauczania Religijnego we Francji, Duszpasterstwa Liturgicznego w Belgii oraz Romańskie Centrum Liturgii (*Centre Romand de Liturgie*) w Szwajcarii. Założeniem autorów było dać nie tylko sugestie praktyczne, ale również materiał do głębszej refleksji. Wskazane jest studium indywidualne, lecz lepiej w grupie.

We wstępie Komisja Liturgiczna dla Krajów Języka Francuskiej ukazuje problem i jego wagę. Wpływ rodziny na kształtowanie religijnej postawy dziecka zmalał, a nierzadko całkowicie zagał. Nie wystarczają dzisiaj argumenty oparte na autorytecie. Nie presja obowiązku, lecz osobiste przeżycie, zaangażowanie, żywa wiara prowadzi do kościołów współczesnego człowieka. Jest więc rzeczą wskazaną, konieczną, zgodne z prawami psychologii i pedagogiki stopniowe wprowadzenie dziecka, i nie tylko dziecka, do coraz pełniejszego życia Chrystusem. Dokumenty odnowy liturgicznej dają tutaj bardzo różnorodne propozycje, możliwości. Życie wytworza najrozmaitsze sytuacje. Świadomość odpowiedzialności, którą przyjmuje na siebie Kościół udzielając Chrztu św., troska, by każde dziecko zostało potraktowane poważnie w swoim sposobie istnienia, pojmowania, wypowiedzania się i życia we wspólnocie, zobowiązuje i jednostki i wspólnoty do poważnego studium i głębokiego zaangażowania się w realizację zaleceń Stolicy Świętej, tak w ramach mszy św. parafialnej, Mszy św. z dziećmi, w ramach innych nabożeństw, aby one zaangażowały całą osobowość dziecka.

Książka dzieli się na cztery części. W I-jej ustala się zasadnicze realia. Najpierw omawia się psychikę, potrzeby i konkretne sytuacje, które warunkują i kształtują życie religijne dziecka w naszych czasach. Rzuca się na tych stronach jeszcze jeden promień światła na problemy poruszone we wstępie. W dalszym ciągu rozważań znajdujemy odpowiedź na dwa zasadnicze pytania:

- Co to znaczy: celebrować Eucharystię?
- co rozumiemy mówiąc o wprowadzeniu (inicjacji) w Mszę św.?

Różne są okazje celebracji, np. jubileusz małżeński. Nawet w ujęciu laickim suponuje ona istnienie jakiegoś „święta”, zakłada spojrzenie z jakiejś perspektywy na codzienną rzeczywistość. Celebracja ma ukazać to, co w szarzyźnie codziennego życia może być niedostrzeżone, a przecież stanowi rzeczywistą wartość. To ponowne ujęcie, przeżycie jakiejś rzeczy, np. okresu życia, domaga się jednak pewnego zerwania z codziennością, pewnej świętecznej oprawy. Wierzący gromadzą się, aby celebrować nie coś, lecz Kogoś, samego Boga. Czynią to rzez Chrystusa, w Chrystusie. Zmienia to w sposób zasadniczy perspektywę: spoglądamy na wszystko

oczyma wiary, oczyma Boga. Toteż można powiedzieć, że jeśli ta celebracja nie kontestuje naszego sposobu życia, nie jest chrześcijańska. Różnorodność okazuje celebracje chrześcijańskie: od zgromadzenia niedzielnego po wspomnienie świętych: zawsze odnoszą się do Boga, do Jego dzieła, Paschy Chrystusa. Celebracja zasadnicza, ale nie jedyną, jest Eucharystia: ona buduje Kościół. Ale obok niej i dla niej, dla jej głębszego przeżycia, istnieje cała gama innych celebracji nie-eucharystycznych. Wszystkie, odpowiednio ukształtowane i przeżywane warunkują pełne i prawdziwie owocne przeżywanie i przyjmowanie światła, jakim jest Bóg w Chrystusie.

W inicjację zaangażowany jest najpierw sam Pan Bóg: On wprowadza człowieka w swoje misterium przez Chrztost, Bierzmowanie i Eucharystię. Ale równocześnie konieczne jest zaangażowanie człowieka który uznaje i przyjmuje dar Boży, oraz zaangażowanie całej wspólnoty chrześcijańskiej: przez nią i w niej dopełniają się znaki sakramentalne. Dla inicjacji w celebrację istotne są nie znaki, lecz postawy duchowe wierzącego, np. postawa słuchania Słowa i odpowiedzi na nie, postawa całkowitego oddania siebie. Stąd nie można lekceważyć tego, co możnaby nazwać ludzkim przygotowaniem do liturgii: np. umiejętność skupienia się jest podstawą świętego milczenia, przygotowaniem do słuchania Słowa Bożego.

Katecheza staje się inicjacją, dąży do tego, aby przed systematyczny wykład prawd wiary postawić troskę o wspólne odkrywanie tego, czym Bóg jest dla człowieka. Wtedy coraz częściej owocem jej jest podziw dla dzieła Boga, który jak najnaturalniej rozkwita w modlitwę. Eucharystie sprawują żywi ludzie, jest więc jak najściślej związana z życiem. Wszystko, co pogłębia autentyzm życia chrześcijańskiego, stanowi trwałe podłoże inicjacji w Mszę św. I wzajemnie, sprawowanie Eucharystii uautentycznia chrześcijańskie codzienne życie wierzących. Dokonuje się to jednak nie przez moralizatorskie przemówienia, lecz wtedy, gdy Eucharystia wprowadza głębiej w misterium miłości, która pociąga nas i przekształca.

W części II-iej znajdujemy sześć konkretnych, różnych przykładów organizowania liturgii. Odnowiony jej kształt i przepisy pozwalają na takie postępowanie, zróżnicowane konkretne sytuacje zalecają. W książce zaznajamiamy się z rozwiązaniami zastosowanymi konkretnie w wielkiej parafii, w parafii miejskiej, wiejskiej, w środowisku bardzo zdechrystianizowanym, podczas obozu i przeciwnie: w niedzielę, w parafii.

Część III zatytułowana jest „Perspektywy i drogi”. Omawia w pięciu podrozdziałach tak ważne, zasadnicze postawy uczestników liturgii: określają je lapidarne podtytuły:

- W Imię Pana gromadzić się;
- Słuchać Boga, który przemawia dzisiaj;
- Zatopić się w modlitwie Kościoła;
- Stać się — wszyscy razem — ludem dla Boga;
- W widzialnym objawiać niewidzialne.

Jak już wspomniano, właściwe ukształtowanie postaw warunkuje owocność sprawowanej liturgii. Dlatego rzeczą zasadniczą jest ukazanie teologicznego sensu danej postawy oraz sposobu, drogi, która pomoże zaktualizować ją w dzieciach. Każdy z tych dwóch problemów autorzy omawiają w osobnej kolumnie tekstu. Znaczeniu, uzasadnieniu teologicznemu, poświęcają w książce lewą stronę, dając jej tytuł: *les enjeux de...* Drodze, która może doprowadzić do zaktualizowania danej postawy w dzieciach, poświęcają stronę prawą nadając jej tytuł: *notes pedagogiques*. Te teologiczne i pedagogiczne wyjaśnienia odnoszące się do kolejnych szczegółów, elementów tego samego problemu, rozłożono symetrycznie, na przeciwnych, tych samych wysokościach w obu kolumnach druku.

W pierwszym podtytuł: „W Imię Pana gromadzić się” omówiono w takim kształcie następujące tematy:

działać w świadomości, że jestem zaproszony,
 obojętnie przyjmując zaproszenie,
 jednoczyć się w Kościół — kształtować wspólnotę Kościoła,
 przyjmując każdą osobę — siebie nawzajem,
 uczestniczyć w budowie Ciała Chrystusa — uczestniczyć,
 jesteśmy posłani.

W podobny — bogaty w głębokie analizy — sposób opracowano pozostałe podtytuły.

W części IV-ej, zatytułowanej: „Ukierunkowania praktyczne”, omówiono następujące problemy:

warunki dobrej celebracji,
 przebieg Mszy św. (sugestie i refleksje),
 problemy przygotowania.

Dobra celebra wymaga przygotowania odpowiedniego miejsca, wybrania odpowiedniego dnia i godziny. Nie wystarczy przypadkowe, luźne ustawienie obok siebie różnorodnych znaków, śpiewów, słów i akcji. Trzeba budować jedną akcję, w której wkomponowane i logicznie powiązane znajdują miejsce różne elementy: czas na słuchanie, czas na pogłębienie przeżyć w świętym milczeniu, czas na ich uwewnętrznienie, a wszystko podane prawu dynamicznego rozwoju. Optymalny kształt zgromadzenia eklesjalnego suponuje zawsze uczestniczenie w nim wszystkich stanów. Mogą być prawie same dzieci, ale obecność wśród nich choć kilku starszych i młodzieży — nie dla asystowania lub pilnowania, lecz dla wspólnej celebracji z dziećmi — jest bardzo wskazana i teologicznie, i pedagogicznie. Odpowiedzialna i zasadnicza jest rola celebransów. Ideałem jest, gdy uczestniczy on również w życiu grupy i jest dobrze znany uczestnikom liturgii. Jeśli jest inaczej, powinien w niektórych momentach, które nie wymagają bezwzględnie jego działania jako kapłana, mieć pokorę potrzebną do „wymazania siebie”, do odstąpienia niektórych czynności odpowiednio przygotowanym animatorom. Ale wszyscy oni powinni przede wszystkim sami modlić się, a nie uczyć innych modlitwy, zwracać na każdego uwagę itd.

Przebieg Mszy św. omówiony jest w czterech rozdziałach:

wejść w celebrację,
 słuchać i uczestniczyć w Słowie,
 w duchu wdzięczności celebrować ucztę paschalną,
 odnowieni dla życia „rozpraszamy się”.

Przed ostatnimi stronami książki, które zawierają *Directorium de Missis cum pueris* oraz trzy Modlitwy Eucharystyczne w Mszach, w których większość uczestników stanowią dzieci (opublikowane *ad experimentum* do końca 1977 używanie ich zależne jest od decyzji Konferencji Biskupów danego terytorium), omówione są takie problemy, jak „Dzieci na Mszy św. parafialnej”, „Celebracje inicjacyjne” oraz bibliografia obejmująca czternaście pozycji z najnowszej literatury francuskiej dotyczącej tego tematu.